„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 67. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 2. МАЈА 1893. ГОДИНА XXVIII.

ИСТРА.

Боже мили, лепе ли су земље и градови, које је Бог у милости својој определио, да у њима станују Словени! Од обала Беринштког мора . . . тамо, на далеком истоку Азије, па овамо на запад: где тихи вал плаветног Јадранског мора, љубећи стене Истре поносне, прича о патњама рода словенскога у борби са гордим западом — — свуда, камо око погледа . . . простире се неописана драж мајке природе!

У Сибиру вечити лед братими се са задахом топлог југа испод појаса бајкалског језера; у величанственим степама[1]) Русије одјекује тужна песма Малоруса-Козака, а на север горе неописани сјај „мађушке“ Москве и гордог Петрограда. Овамо, ниже културом богата Ческа и зелене планине Татре . . . а на југу рај балканског полуострва . . . па даље на запад китњасти Срем, питома Хрватска, дична Словенија са горостасним Алпама и Истра са својом гордом Учком[2]) и својим дивним морем!

Лепе, дивне сте ви све земље словенске . . . но данас перо наше не ће да вас слави . . . данас ће оно да се позабави само са једним малим али јуначким делом великог Словенства, што живе тамо у Истри далекој на мртвој стражи његовој.

*

Истра? А ко је о њој још пре двадесет година водио рачуна? Знало се да тамо живе Словени, но ти Словени беху мртви. Сео им на врат лукави Лацманин (Талијан) и загушио их, бône. Мртва талијанштина беше завладала Истром поносном, а народ беше бедна раја. И једино поврх Каства[3]) светлуцала је луч словенског осећаја.

Па, ето, нема ни пуних двадесет година, од како је на ноге лагане поскочио незаборављени Динко Витезић и довикнуо: „Роде, устај!“ . . . и народ Истре прену се из тешког сна, да се ухвати у коштац са својим тлачитељима. Ухватио се . . . баш људски се ухватио и са свих страна долетеше сиви соколови, да бране свету груду миле отаџбине!

У Трсту роди се „Наша слога“ — створи се „Единост“ . . . изникоше Лагиње, Спинчићи, Мандићи итд., а у Пуљу (Пола) јуначки поп Антоније Јакић разви барјак хрватскога права: „Il Diritto Croato.“

Заталасало се . . . настаде жива борба . . . а душмани Словенства зинуше од чуда. Стопу по стопу потискиваше јуначки Истрани своје тлачитеље Талијане. У поречком сабору где су Талијани царевали громко се захорила словенска реч . . . и још мало, па ће талијанска халапљивост бити сломљена за увек и весело ће да одјекне словенским морем весела песма Хрвата морнара!

Ужасна је то борба, коју претурише преко главе наша браћа тамо, а још ужаснија можда их чека. Држава аустријска, место да помаже јуначке те борце за свој опстанак . . . да их помаже у интересу своме, јер је гладна иредента зинула на тај бисер у круни нашег владаоца . . . она још отештава Истранима борбу и у неком чудном слепилу помаже — Талијане.

Она подржава тамо пашу Елушега (владиног саветника и комесара на истранском сабору) . . . она је Истранима натурила за архијереја неког Флапа, који је душом и срцем Талијан те би са наслађом покасапио све, што је словенско.

У Истри и у целом хрватском приморју од памтивека има тамошњи народ право: да му се у његовим римокатоличким црквама служи света литургија на језику старо-словенском. Но то Флап не ће. Он бежи испред словенске литургије као ђаво испред крста . . . а и у Далмацији има таке његове браће. Римске папе благословише и уведоше словенску литургију, а њихове слуге, римски епископи, проклињу ју и мрзе! Заиста чудна ствар . . . која се разумети не да. У Црној Гори добија архиепископ Милиновић из Рима словенске литургијске књиге, а у Пуљу Флап те књиге не ће!

Но и на том пољу истарски јунаци неостадоше скрштених руку . . . они се ухватише и са Флапом. Ево писма које је у „Il Diritto Croato“ упутио епископу Флапу јуначки народни посланик др. Матко Лагиња. Он пише:

„У Промонтору, у дијецези Пуљској, хрватски је језик уобичајен од искона у разним обредним функцијама: код рођења, венчања, погреба, благослова и т. д. Шта више старе књиге доказују, да је у тој цркви обављано цело богослужење у истом језику, а живе још и сада личности, које су при таком богослужењу одговарале глагољицом.

Од неколико месеци у овим крајевима замењуо је потпуно хрватски језик — језик талијански а исто и у свима функцијама свете (страсне) недеље.

Личности, које ми то причаше, дометнуше: да се становништво због те измене шкандализовало, да се не стара више за цркву и да је н. пр. на велики четвртак тамо црква била скоро празна, против досадашњег обичаја и у пркос великој свечаности.

Вама, пресветли господине, морају без сумње бити познате те промене. Овде се неради о: nihil innovetur, него о нечем другом а то јесте: о пропасти цркве и народа.

Ви, пресветли господине, као научена личност не можете узети с вида, да хрватско становништво Истре има право тражити, да се сачува и поштује у цркви хрватски језик, бар у оном обиму, у којем се до најновијег доба у овим крајевима одржао.

Пристајући уз жеље речених личности, обраћам се јавно на вас у нади: да ће те свечано забранити те промене. За цело да је, пречасњејши господине, рђаво, што је у многим местима Истре стадо без пастира . . . но много би рђавије било: кад би једног дана остали пастири без стада.

Јесам, пресветлости ваше . . . у Пуљу, 10. априла 1893. најпокорнији: др. М. Лагиња.“

Ето, тако јуначки Лагиња . . . а то красно писмо попраћује поп Јакић у свом „Il Diritto Croato“ исто тако јуначким чланком, који ћемо донети у једном од идућих бројева. Они откресаше равно у образ своме епископу: да се народ истарски никако полатинити неда . . . пре ће, због сачувања своје миле народности, променути веру својих праотаца . . . да се врати у крило св. православља, и тиме ступити у тесни загрљај огромне масе своје словенске браће.

Хоће ли до тога доћи . . . ми не верујемо. Силници устукнуће пред дивном енергијом словенских соколова у Истри поносној, па ће се и у цркви и у пољу и у гори тамо славно винути к небу света песма словенска.

А шта радимо ми? Ми стварамо Поганце и Баноштре . . . ми хоћемо кукавички да подлегнемо обести наших архијереја па да напустимо св. православље а тиме и своју народност, те да бегамо из свога јата! Зар нам образ не црвени?

Ми са највећом симпатијом и љубављу у срцу пратимо јуначку борбу браће наше у Истри, па им одавде са обала плаховог Дунава довикујемо: Евала вам браћо! Недајте се . . . у борби је живот . . . па ће и вама кад-тад свануги зора бољих дана!

[1]) Огромне равнице.
[2]) Високи брег недалеко од Реке (Фиуме).
[3]) Варош у Истри у близини Реке.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

Дервента, 27. априла.

Поштовани г. уредниче! Како до сада, тако ево и сада не могу вам одавде из наше Босне односно Дервенте ништа честитога а још мање поштенога писати. Овде код нас од окупације до данас, у сваком је погледу честитости и поштења нестало. Једном ријечи ми смо постали развраћен народ. Није доста, што нам се о глави иде у погледу материјалног стања, него нам се и наш морални положај нарушава и руши. У опште је познато, кад хоћеш кога да упропастиш, упропасти га најприје материјално, па ће са тим лакше морално упропашћење за руком ићи, а то је девиза наше зем. владе.

Овде код нас постоји од неколко недјеља велика брука међу нашом браћом мухамедовци, а како и не би кад им се у образ дира; а ево како: Овдашњи Шокац Мађаревић хтједе насилно ћерку мухамеданца Нурка Сарајлића себи одвести и пошокчити је; а да би цијела ствар лакше ишла, умјешала је и наша милостива госпођа бележниковица своје прсте, наговарајући своју комшиницу мухамедовку, да је „њихова липа вира најлипша на свиту“. Цура млада и безазлена, а као комшиница бележниковице ишла је од свога раног дјетињства у кућу исте, па је могуће, да је цуру и обрлатила да за свога једновјерног брата Мађаревића одбјегне, те услед тога мислише, да је уговорено и учињено. Али овај пут бијаше лоша срећа. Кад је поменути момак почео цуру кући својој водити, опазе исти чин комшије мухамеданци, те њих неколико стајаше као стража, а један отрчи у беледију да саопшти шта Великохрвати учинити намјеравају. Пошто је ноћ била, не нађу исти нашег садашњег полицајмајстора бележника Тићка у беледији, али за то га нађоше у механи. Јави момак Тићку зашто је дошао,

ПОДЛИСТАК.

ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИЦА*)

„ВЕЛИКО-КИКИНДСКЕ ДОБРОТВОРНЕ ЗАДРУГЕ СРПКИЊА.“

Велико-Кикиндска добротворна задруга Српкиња, славила је на ђурђев-дан двадесетогодишњицу, којом приликом видесмо изасланице женских задруга из Београда, Суботице, Ст. Бечеја, Вел. Бечкерека, Меленаца; а беше још много гостију са разних страна где Срби живе, који не пожалише труда него дођоше, да буду учасници ове ретке сестринске прославе.

Пре двадесет година (децембра 1872. год.) основана је у Кикинди добротворна женска задруга, којој чланице не беху искључиво Српкиње, него и друге народности, и беше их на броју 110. Од ових су биле 72 Српкиње. Али се Несрпкиње на брзо (јануара 1873. г.) оцепише, а Српкиње остану и на даље као чланице ове задруге под истим именом, да као врле Српкиње и нежне мајке гладнога наране, сиромашка одену и многу сузу утру. — Садања председница, врло уважена гђа Нина Петровићка, врши председничку дужност од постанка ове задруге; врши онако, како се од родољубиве и врло заузимљиве председнице пожелети могло, а тај низ времена богато је заоденут, блиста се од алемова доброчинстава, које створи чисто, племенито и нежно материнско срце. Међу данашњим чланицама налази се још једанаест особа, које кроз сво то време остадоше чланице овог узвишеног, хуманог удружења. Слава и срдачна хвала оваким Српкињама!

*) Због нагомиланог материјала задоцнило. Ур.

Прослава је текла по утврђеном програму.

После св. литургије, служило је месно свештенство „Благодарење“ са протопресвитером на челу, а певачко друштво „Гусле“ одговарало је складно на јектенија; али морам нагласити оно лепо полифоно „Царју небесни“ од Р. Толингера, које тако силно утиче на побожно осећање у слушаоца.

После благодарења одржана је свечана седница задруге Српкиња у дворници нове варошке куће, коју је отворила дична председница са неколико топлих речи, а за тим је тајник М. Косић прочитао врло леп и занимљив извештај о двадесетогодишњем раду ове задруге.

Ја ћу у кратко да га саопштим.

Тајник је нагласио побуде, са којих је основана задруга, као и цел тога удружења; а за тим је изнео статистичне податке, из којих се види, да је за сво то време било 181 редовних и 29 помажући чланова. Редовни чланова није ни једне године било мање од 50. Ратарски сталеж дао је задрузи 17 чланова, занатлијски 19, трговачки 34, учитељски 15, чиновнички 53, апотекарски 1, адвокатски 22, лечнички 3, свештенички 7, економски 10. Примање од г. 1873. до почетка 1893. г. било је 24.219 фор. 59 новч. а издатак 17.405 фор. 17 новч. од чега је издато: као новчана припођом сиротним удовицама, које су неспособне за рад, око 6000 фор. На одело и књиге сиромашним ученицама на 4.500 фор. На питомце и питомице преко 1.500 фор.

Ова родољубива задруга је 1875. год. послала на нејач босанску 150 фор., а за рањенике шарпије. Кад је Србија 1876. год. загазила у рат, — по дозволи власти — добротворна женска задруга је послала 532 фор. 72 новчића а рубља за рањенике и болеснике, што су чланице задруге саме шиле и готовиле; те је послано црвеном крсту у Београд: 240 пари рубља, 168 чаршава, 80 пешкира, 8 јастука, 12 рекли, 18 пари чарапа, 5 кгр. шарпије. Тада су чланице одбора добиле писмену захвалу, а председница, гђа Нина Петровићка одликована је крстом.

Кад је год. 1878. наша војска ушла у Босну и Херцеговину, много је кикиндских кућа остало без онога, што је свакој кући најнужније, па задруга је том приликом разделила 570 фор. 70 новч. а за рањенике послала у Босну понуде, укувана воћа; а за то је добила од главног војничког заповедништва срдачну захвалу.

Кад је год. 1879. Тиса поплавила Сегедин, ова је задруга многе страдалнике примила, сместила, купила за њих прилоге у храни, дала из своје благајне 300 ф. и шест недеља сваки дан по две одборнице надгледале и делиле кувано јело, а српској жен. задрузи у Сегедину послато је 100 фор.

За време српско бугарског рата, купила је и слала како новчане прилоге, тако и рубље за рањенике.

Кад је пре неколико година велики део нашег грађанства страдао од пожара, издато је из благајне задружне 500 фор. а накупљено још око 2500 ф. и тај је новац предат одбору за погорелце.

Погорелцима у Турском Бечеју, послата је знатна сума; исто тако страдалницима од туче послала је задруга у Вршац преко тамошње женске задруге 100 ф. 63 н. Даље Словацима који страдаше са неродице; на оправљање цркава; срп. уч. конвикту 50 фор.; разним путницима и т. д.

Год. 1892. маја месеца, отворила је српско вероисп. забавиште . . . . и још један редак догађај ваља прибележити. У једној овдашњој сиромашној српској кући нашло се прошле год. троје деце, двоје мушке и једно женско. Чим је одбор за овај случај дознао, састарао се, како би ово троје деце одржао. Сад су деца већ одјачила, те је у цељи њихове хране купљена крава.

Ово је у кратко обележен низ доброчинстава; а за тим се тајник дотакао имена добротвора и заслужни чланова ове задруге, што су присутни пажљиво саслушали и узвиком: слава и хвала им! одали достојну пошту.

Осим наведенога, ова ваљана задруга обратила је пажњу и на српску домаћу женску радиност, па је 1884 г. послала у Нови Сад на изложбу тамошње женске задруге много предмета; а том приликом одликована је златном медаљом са дипломом. Даље, одликована је златном медаљом од стране газдинског друштва торонталске жупаније; а прошле године, кад је приређена изложба, у Темишвару, где су биле заступљене 4 жупаније, ова је задруга изложила српске ћилиме, платно, сукно, вез, дечије ручне радове; и за то јој је досуђена диплома са сребрном медаљом. Овако деловање врло је похвално за овдашњу жен. задругу, јер тиме је и широј публици пружена прилика да се упозна са вредном и вештом руком наши мили Српкиња.

У свези са овим извештајем, тајник је приписао велики значај, око унапређене ове задруге дичној председници гђи Нини Петровићки, и благодарећи јој на истрајном и родољубивом

биљежник узме као бајаги 2 пандура, и оде да ствар рјеши, но кад је на лице мјеста дошао затече множтво мухамедоваца око куће, који викаше да ће шокачка махала исту ноћ планути. Тако се цура неповређена врати најприје у беледију на испит, а одатле кући родитељској, а несуђени младожења Мађаревић са својим ђеверима Петром Чабраићем и Иваном Жидаловићем седе као бајаги у хапсу док се истрага спроведе. Ово није први случај да се овакова шта у Босни чини. Биће читаоцу још живо у памети, да је недавно из Сарајевске околице једна мухам. цура насилно у Травнички самостан одведена, а о томе је „Србобран“ у своје време писао, па је ипак тај чин како г. надбискуп Штадлер тако и зем. доглавник Кучера у обрану узео.

Шта је женско овде код нас, доста је кад изречемо нашу изреку од старина, која вели: жена је образ човечији. Ми овде нисмо навикнути на „Hausfreunde“; ми нећемо ту изображеност, па нећемо ни грађанског брака. Али на нашу велику жалост, а на срамоту европске цивилизације; наша се изрека гази од стране великохрватске католичке пропаганде те нам се неда ни свога образа очувати. Овакови поступци воде побуни, па и сваком другом злу. Поред свег тога наша ће зем. влада рећи да су ово „тенденције“, но то је лако рећи, али тешко доказати. Како да човек овакова чуда не предаје јавности; та 15 дана је тешко под оваким притиском бити; а камо ли 15 година овака чуда трпити и сносити.

Усљед наведене афере дигла су се овдашња честита браћа мухамеданци Сулејман и Шемси бег Беговићи, а са њима поприлично и сви остали мухамеданци. Они желе биљежника Тићка и градоначелника Хасанбега окривити. Првога за то, што је његова жена умјешана, а имаде и других Тићкових прљотина, о којима сам вам више пута писао, а другога желе тога ради окривити, јер је он све само градоначелник није, те ни у ком погледу народ не заступа, јер се боји да му се не деси као бившем Которском градоначелнику Пеји Тубонићу, о коме сам вам у своје време писао. Наша влада уважава само чиновнике тиране, и њене улизице. Ко такав није, тај нема вредности. Познато је народу, а и зем. влади, да је горе именовати бегова умрли брат, Хајрудин бег самом земаљском доглавнику г. Кучери тужбу од 8., велим од осам табака артије написану у руке против злогласног Пленталја па и његове „милостине“ госпе предао. Кад је доглавник исту прочитао, рече бегу: Беже! Можеш ли ти ово све доказати? На које бег одговори: ето вам за доказ наваћам унутра г. Др. Павликова, а и иначе ћу све доказати; па је ипак цела ствар забашурена; па тако ће се и то о чему вам пишем, г. уредниче, забашурити. Наша је овдашња управа и манипулација по нас и сада као и до сада несретна и црна. Народ редом сиромаши и пропада, међу тим је нашој господи добро, они се баштаре и уживају плодове нашег крвавога зноја. Хеј, српски роде, шта си доживио и Богу згријешио да те у мору „цивилизације“ нестајати мора?!

М. Строгов.

* * *

Сарајево, 27. априла.

Ево вам правде у нашој војсци! 18. априла о. г. дошло је до битке у играчкој сали овдашње пиваре Ашенбренера између војника римо-католичке вјере (Шваба и Мађара) и нашег јединог између војника, тамо налазећег се Србина Ј. Г. рачун. подчастника.

Премда овђе већим дијелом Словен борави, ипак не чујеш нигђе српско коло или другу какову српску пјесму. Те вечери, на несрећу заповједи напрво именовани музикантима да и коло српско једанпут одсвирају; да је доста већ полки и чардаша а то чује један у близини сједећи фирер Чива, те објави осталим колегама; да један оће коло да се свира! Ови као ватра плануше иза стола те на јединог Србина навалише док се овај не виђе у невољи и бјеше принужден своју сабљу да извади с којом си је свој живот спасио и од себе разјарене непријатеље одбио. Послједица не бијаше никакових.

Пријава бијаше од стране овдашње полиције учињена: да се је ноћас између 12 и 1 сат после поноћи битка између војника међусобно збила, но поименце није наведен нико, док се неки вахтмајстор не нађе те баци целу кривицу на јадног Србина. Вахтмајсторову пријаву узеше за истину, те војника Србина у привремени затвор метнуше док не буде ријешена казнена пријава“ — која проти њему бје учињена. Ријешење те пријаве, које радо очекивамо, обзнаниће мо. Жалостно је ал тако је!

М.....ћ, Сарајлија.

Поглед по свету.*)

— Приликом дебате (расправе) у угарском сабору о уређењу плата учитеља основних школа, а нарочито у §. 11., повела се о томе реч каково дело има се сматрати да је удешено против сигурности државе па је тај параграф упућен правничком одбору да он тај појам поближе разјасни. Исти је на то изјавио да су дела непријатељска према држави та: кад неко поради против устава, против народног (разуме се мађарског) значаја државе, против јединства исте, самосталности и земљиштне целокупности њевине или пак кад ко устане против употребе мађарског као државног језика било да то учини у школи или изван исте или на земљишту стране државе или пак средством штампе, слика, школских књига или учила.

Против тога тумачења устала је „Pester Corr.“ и вели да је тако тумачење врло опасно обзиром на разне народе у држави и ако се усвоји могло би да доведе унутрашње прилике државе до растројства. Нарочито устаје тај лист против тога да се ко казни ако не ће да призна мађарски карактер државе, јер такав карактер није утврђен ни у једном основном закону, па да је увек погрешно кад се који закон ослања на претпоставке које не постоје. Такво тумачење да би довело до самоваље појединих државних органа а то би могло пореметити мир у земљи.

Ми са задовољством бележимо све напомене „Pest. Corr.“ и велимо: да се ми с тим мишљењем потпуно слажемо.

— Врло занимљив је разговор који се недавно у мађарској народној касини расрео између министра спољашњих послова грофа Калнокија и нар. посланика барона Ацела. Калноки је приговарао што у владиној странци нема слоге а Ацел је одговорио да те слоге не може бити док се из те странке не истисне фракција Коломана Тисе која да је извор корупцији у земљи те је посејала неспоразум између круне и народа. Ацел тражи да се Векерле и гроф Апоњи споразуму те за једнички равнају државом а према томе да се и њихове странке сједине. На приговор Калнокијев због демонстрација у прилог Кошуту рече Ацел, да је то са свим недужна ствар. Кошут да је једна историјска личност и мађарски народ славећи њега слави само прошлост, коју нико не ће да види васкрснуту у садашњости, јер нико не мисли на револуцију (устанак). Управо Коломан Тиса да је највише помагао слављење Кошута да може денунцирати своје противнике. Исто је и са споменником хонведа из године 1848. и 1849. Ту мађарски народ слави своје јунаке као н. пр. Аустријанци славе Радецког а при томе не мисли на никакво зло. Он (Ацел) да ће учествовати у тој слави и многи други чланови мађарске народне касине, па у Бечу рђаво раде што желе да тој свечаности неприсуствује мађарска влада јер ће тако ојачати крајњи елементи. Гроф Калноки је тек после поноћи отишао из касине.

— У угарском сабору покушавало се наћи начин како би се државне матрикуле увеле у Хрватској и Славонији, но бан гроф Куен-Хедервари изјавио је да је то немогуће по што је томе противан цео народ без разлике вере и ако би мађарска влада ипак хтела да се то уведе и у Троједници да би он морао дати оставку на звању бана, по што се то никако спровести не да. Бан је огорчен и због тога што римски папа није хтео прихватити ни једног његовог кандидата за столицу архиепископа загребачког па ће тако постати архиепископом Штадлер (архиепископ сарајевски) којег бан неволи.

— Магнатска кућа угарског сабора изјавила је у седници од 28. априла (10. маја) са 81 против 56 гласова своје неповерење према црквеној политици владе. Еле, магнати се баш јуначки држе и не ће баш тако бити лако спровести реформе којима се толико радују јеврејски новинари. Христијански осећаји још су снажни у свима народима Угарске. Овде ћемо само запитати: а где су били српски архијереји кад је била та расправа у магнатској кући?!

*) Због нагомиланог материјала изостао је из броја од петка. Ур.

О догађајима ноћи I. априла у Србији.

Загребачке „Народне Новине“ имају о тим догађајима три дописа из Београда који потанко описују како и шта је било. Ми преносимо овде други и трећи.

Дописник вели:

„У јавности се као несумњиво држи, јер видим, да се и кроз стране новине пронела вест, као да је догађај од 1. априла припремио мој узвишени отац, а ја да сам у томе учествовао као нужна декорација. То је из основа погрешно мишлење. Ја вас са поуздањем уверавам: да о извршењу тога што сам извео, мој узвишени отац ништа није знао. Како замисао, тако и извршење искључиво је моје дело. Ја сам само пре кратког времена, писао оцу, да политичка ситуација постаје сваким даном све замршенија и несноснија, и да ја осећам потребу, да томе учиним једном крај.. Отац ми је одговорио: да радим што за добро нађем. Желио сам, да известим и моју узвишену мајку о несносности ситуације, али како је она била на путу, то сам се бојао, да писмо куда „не залута“, те би ми се намера могла осујетити.“

Од прилике са овим речима, млади краљ, одма по свршеном чину, у разговору са једном политичком личношћу, која не припада радикалној странци, дементовао је пронешене вести о учешћу краља Милана у овом догађају. У даљем разговору са истом политичком личношћу, краљ Александар није се устезао, да се изјасни у чему је он налазио „замршеност и несносност политичке ситуације“.

„Једно непогодно и још уз то по уставу незаклето намесништво, из личних разлога изазвало је 9. (21.) августа пр. год. недогледну политичку кризу на непарламентаран начин. Може се о уставу и о границама уставности имати неједнако мишљење, — али кад један владар даде устав уз заједничку сарадњу првака свију странака у земљи и одличних људи, који не припадају странкама, и кад је тај устав, без поговора прихваћен с одушевљењем од целе земље, онда политичка пристојност захтева, да се савесно примењује, а не чак и зарад личних амбиција извитоперава. При оваковом уставу, каквог је Србији даровао мој узвишени отац, уставност и парламентарност тако се поклапају, да непарламентарност веома лако захваћа у неуставност. Намесништво је, на сваки начин, могло да повери земаљску управу другој влади, која би имала да изврши апел на народ; — али кад се већ тај апел извршио — да и не говоримо о начинима, на који се вршио тај апел на народ, и влада остане у апсолутној мањини, онда та влада нема резона за опстанак. Међутим, та влада не само да и даље остаје, но још са своја 63 заступника држи, противно јасној уставној одредби, скупштину, довлачи у њу неизабране заступнике, а искључује већином гласова избране, само да би формално извукла на површину уставом тражени број од 68. И такову, у основу неуставну скупштину, незаклето — дакле неуставно и још уз то непотпуно намесништво санкционира у име моје као краља и ставља јој у дужност: да изабере трећег намесника, који би, дакле, и по самом свом постанку био неуставан. Како би у очима света изгледало то краљевско достојанство и у чије би име вршио функције намесник изгласан са бројем гласова, који нису довољни ни за издржање министара на министарским столицама? На

раду, пожелео је задрузи, да и на даље тим путем иде, завршио је свој опширни, врло леп и исцрпљиви извештај, а бурно и дуготрајно „живеле“ био је израз признања и захвале на узвишеном деловању слављеница. (Чему се и ми од свег срца придружујемо. Ур. „Заст.“)

Наглашујем још, да је у истој седници закључено, да овде буде 1897. год. изложба српских женских рукотворина; — а за тим је председница изјавила, да је седница закључена.

Овом приликом су поздравили задругу: у име месног свештенства пречасни г. Ђ. Влаховић прота; у име пев. друштва „Гусле“, председник г. М. Петровић; у име овдашње задруге „Хуманитас“ њихова председница; даље изасланице: овд. израиљске жен задруге, па из Ст. Бечеја и др.

Тога дана стигло је брзојавни и писмени поздрава око тридесет, искићени лепим и срдачним жељама. Истичем поздрав Њ Светости нашег патријарха, па митрополита дабро босанског итд. итд. а из Новог Сада стигла је још вест, да је председница гђа Н. Петровићка изабрана за почасну чланицу новосадске жен. задруге.

У вече је приређена величанствена беседа са игранком.

Беседу је отворило пев друштво „Гусле“ песмом „Владико днеј мои“ од Драгоминског; а приказао је четворогласни женски збор, I. и II. сопран и I. и II. алт. Не опомињем се, дали је још које од наши певачки друштава осим друштва „Гусле“ приказало певање ове врсте! Леп број добри и вредни певачица верно је приказао уз опетовање овај глазботвор, који је написан у духу руског црквеног певања, а дотеран према укусу и вештини глазботворца, те се многа места указују која траже вештину, велику пажњу и истрајност у учењу код певачица. Имао сам прилике више пута да слушам ове певачице, па оне су вазда добро решавале задаћу. Певање им се одликује сигурним кретањем гласова, чистом интонацијом и код оних момената, где се указује већа тешкоћа што полифонија често условљава, а то су последице ревносног изучавања; то је огледало урођена дара, воље за лепим певањем и плод пажње. Садање чланице из реда су но ве чланице, које се од скора уватише у друштвено коло. Њиови свежи гласови задовољавају љубитеља лепог певања, слушајући их певати у знатној висини као и пристојној дубљини. А да је тако, служи на част и има се уписати у заслугу вредном и оданом председнику друштвеном г. М. Петровићу адвокату, који се поред многих обвеза и званични и приватни примио председничке дужности из чисте љубави према лепом певању, а као музикално изображен човек може, уме и хоће да подигне ово певачко друштво на ону висину, која изазива леп глас и допадање.

„Fantasie de Concert“ од Ф. Гала свирале су на гласовиру гђце Јулијана-Чеда Пачуова и Милева Видакова. После кратког увода, који је тражио много пажње као и хитрине и окретности, лакши мах (темпо) био је наговестилац почетка првога дела „фантазије“. Чусмо омиљене српске песме: „Сунце јарко“ и „Без тебе драга“ и мотив из „Чупава гарава“, вештачки обрађене. Свирачице су своје учиниле онако како ваља, а дуго пљескање био је знак одобравања.

Увертиру из „Сомернахтстраума“ од Мендлсона, свирала је лепо војничка музика 61 регименте из Темишвара; а тако исто и шесту тачку „Смесу из опера“ од Сметане, што је коровођа друштва „Гусле“ г. Ј. Хартл врло укусно прерадио за оркестар. И ако је све врло лепо одсвирано, морам изнад свега уздићи онај врло дирљиви одељак из секстета. Дуготрајно изазивање да понове није нашло одзива код њихова управљача, а они, подвргнути строгој војничкој дисциплини уклонише се са подијума пропраћени узвицима допадања.

„Говор“ Ст. В. Поповића био је врло уместан. Говорио је о значају женски удружења. О упливу жене на одгајање деце у српском и туђинском духу; врло строго осудио васпитање Српкињица по страним заводима и метуо на срце „В.-кикиндској задрузи Српкиња“ да сложно са осталим женским задругама поради на томе, да се оснује завод за васпитање женске младежи и то такав, који би одговарао свима правилима савременог модерног васпитања (ваљда мисли са интернатом) уз поглавиту пажњу на неговање српских осећаја, како би као изображене девојке а челичне Српкиње излазиле из тога завода, да снаже, крепе потоњи нараштај у српском духу. „Чика“-Стева је познат као врло добар и слаткоречив говорник, само кад би му се са правом могла придену ти она изрека „што на срцу то на језику“.... како би то лепо било!.... али... али....

Овоме је надовезано свирање Др Ј. Пачуа.

Свирање овог дичног Србина вештака добро је познато нашој публици, јер је много пута свирањем давао прилике, да слушаоци уживају у истим српским мелодијама. Гласовир је — рекао бих — певао испод прстију, који лако, као да лете горе-доле, извијаше „Коло“, „Изведи брате“, па „Терај куме логова!“ „Сунце јарко“, „Лаку ноћ“, па опет „Коло“. Тако може да свира само онај, који потпуно влада гласовиром, јер му се огледа лакоћа у техничкој изради; тако може да свира само онај, који је скроз проникао српску мелодију, који како осећа тако свира. Водећи глас час је у левој а час у десној руци, а дотле му друга рука летећом брзином изводи глазбено шаренило врло често искићено истим мотивима као и песма, која моментано игра главну улогу.

У знак особита признања и поштовања, увенчан је уметник лавоpовим венцем. Беседа је завршена са „Зло по јунаке“ од Г. Хеншла, а певао га је мешовити збор друштва „Гусле“ уз пратњу војене свирке. Ова песма има текст (речи) на српском, немачком и енглеском језику. Овом приликом певане су српске речи, а морам приметити, да декламацији није довољно пажње обратио глазботворац, јер се често отежу или кратко отпевају она места, где би требао да је баш обратан случај. У осталом трима разним језицима задоста учинити у овом погледу није ни могуће. Мелодија се трипут понавља са малим изменама, а по негде се јавља „unisono“ гди је хтео глазботворац да мелодију снажано маркира. Песма је лепо и складно са свирком одпевана, на потпуно задовољство и изазивање публике.

За тим је наступило играње.

Весеље је трајало до зоре, онако, како Србин уме кад је раздраган.

Да завршим.

Ова је прослава у срцима свију присутних усадила врло пријатан, трајан и леп утисак. Дала нам је ретка уживања. Испала је сјајно у сваком погледу, те кличем слављеницима: Живеле свесне и дичне Српкиње! на дику и понос Кикинђана. Слава и хвала вам!

—х—

тај начин продужило би се једно абнормално неуставно стање, које би до мога формалног пуноћетства створило ситуацију, која би ме тако спутавала, да из ње не би могао да изађем, већ бих је морао за неко време одржавати, што би, неоспорно, компромитовало моју владавину на првом кораку. Ја, дакле, нисам смео допустити, да се до тога дође, — и као што видите, пресекао сам тај гордијев чвор. А сад је на вама, политичким личностима, да се више не заплеће.... Ја вам пак дајем моју краљевску реч: да ја с моје стране нећу заплетати, — али тако исто нећу никоме дозвољавати, да се заплеће...."

Ово је у суштини био смисао краљевих речи, изушћених пред једном политичком личношћу, — и у њима ће читаоци наћи кључ за разрешење загонетке од 1. априла.

Млади краљ није дакле хтео допустити да такова ситуација и даље траје, а најмање је хтео допустити, да се на такав начин дође до избора трећег намесника, те је у среду 30. марта у $3^1/_2$ сата по подне, позвао свог првог ађутанта и заступника дворског маршала мајора Ј. Ћирића, те саопћивши му своју непроменљиву одлуку, нареди му: да још истог вечера уапси министре. Ћирића је у први мах изненадила овакова краљева одлука, али кад му краљ рече: да је све добро промислио и одмерио, и да је то једини излаз из овако збркане ситуације, — онда Ћирић изјави да је готов са животом својим да послужи краљу, — али да, кад се такова ствар већ предузима, ваља је спремити до најмањих ситница, да не би било какве забуне, која би довела у питање саму ствар. Судбина личности, које би у том учествовале сасвим је беззначајно питање, али је просто немогуће за тако кратко време, колико остаје до вечера, удесити све што треба, па да се што већом сигурношћу приступи послу. Осим тога, мајор Ћирић, како је баш истога дана био у двору на служби, бојао се, да његова журба, да дође у додир са разним личностима, не изазове какову сумњу; а осим тога није било сигурно, да се не појаве какове компликације, ако се још те вечери покуша, да се намесници и министри појединце затворе. Са свих тих разлога Ћирић умоли краља, да одложи извршење на 24 сата и да ма под каковим изговором позове гг. намеснике и министре за сутра на вече у двор. Краљ, по кратком премишљању, усвоји Ћирићеве наводе, и одмах му преда три својеручна писма. Једно је у опште било упућено на свакога коме се покаже; друго се односило на мајора Љубомира Христића, заповедника II. коњичког пука (који је имао под непосредним заповедништвом три ескадрона коњице), а треће је писмо било упућено на мајора М. Рашића, ађутанта краљева и старешину артиљеријске подофицирске школе, у коме је била садржана изрична наредба за заповедника жандармерије, Саву Нешића. У прва два писма краљ налаже свакоме, коме се та писма буду показала: да безусловно и тачно извршују налоге, које им буде издао мајор Ћирић, јер су то његове, краљеве заповести; — а у трећем писму налаже се исто тако свакоме, коме се покаже, да се покори налозима мајора Рашића. Сваки онај, коме се та писма буду показала, био је дужан да их потпише са изјавом: да ће тачно вршити издане му заповести. Пошто се о плану извршења исцрпно продебатовало, — остављено је, да се даље наредбе издају тек сутра, кад буде осигурано: да ли ће намесници и министри доћи у вече у двор.

У четвртак 1. априла, пре подне, краљ пошље свога гувернера, пуковника Мишковића, г. Ристићу, да му саопћи, како је краљ добио од матере једну веома важну вест, по којој би био рад, да се предходно разговори како са господом намесницима тако и са министрима и да би о томе писао оцу тек пошто се с њима посаветује. Гувгрнеру је било наложено, да важност те ствари наговести тако, како би г. Ристић извео закључак: да се ради о женидби краљевој, те да позове господу наместнике за у вече у двор на ручак у 8 сати. Намесници прихваћају позив, напоменуше: како је то и сувише озбиљна ствар, о којој би ваљало предходно да они на само с краљем о том исцрпно проговоре, те с тога поруче, да ће још у подне сами доћи краљу. Усљед тога краљ је дошао у веома незгодан положај, те се одлучи, да им ма шта каже, а главну ствар да остави за у вече. Кад су намесници у подне дошли, краљ им рече, да осим оног важног саопћења, о коме ће их у вече опширно известити, имао би да им достави: да је отац у споразуму с мамом одлучили, да се питање о поништењу закона, тичућих се њихова удаљења из земље, остави за сад отворено, и да желе да се оно за сад не потеже пред скупштином. Намесници су се с тим задовољили.

Међутим је мајор Ћирић живо приступио спремама за што исправније извршење од краља добивених заповести. Одлучено је било, да се што мање лица упути у тајну, и то само лица из непосредне близине краљеве и која могу по свом положају да раде самостално. Мајор Рашић, који је као краљев ађутант вршио и дужност старешине артиљеријске подофицирске школе, могао је с њом слободно да креће по свом нахођењу. И њему је краљ лично наговестио: да ће имати један озбиљан посао да се сврши, који је у његову, краљеву интересу, да је тај посао најповерљивије природе, те да у том погледу ваља без поговора да извршава што му мајор Ћирић буде заповедио. Командант II. коњичког пука, мајор Љуб. Христић, уживао је такође неограничено краљево поверење, и као добар син у свему лојалног државника Николе Христића, и као човек, који се већ на служби као пређашњи командант краљеве гарде, а иначе као краљев ађутант показао увек у свему исправан. Он је као старешина целог једног пука, могао самостално наређивати кретање из касарне, а да то не удара одмах у очи ни вишим ни нижим официрима. С тога је како Рашићу тако и Христићу било намењено, да само они уђу у спољну акцију.

Пошто никакав субординациони однос није постојао између Ћирића и Христића, то се ваљало предходно лично споразумети и од Христића добити добровољан пристанак на акцију. С тога га Ћирић позове 1. априла, да у $12^1/_2$ сати по подне дође у двор, ради неког обавештаја. Но како се баш у заказано доба деси, да се у двору нађоше и некоје друге личности, то Ћирић није могао да се са Христићем упушта у дуго обавештавање. С тога му само даде да прочита прво краљево писмо, у коме се свакоме, коме се покаже, заповеда: да се покорава Ћирићевим наредбама као краљевским. Христић одмах одсалутира и рече: „Разумем"! Затим му Ћирић наложи, да дође у 3 сата по подне, када ће добити о свему објашњење. У то доба био је заказан састанак и са мајором Рашићем.

Тачно у одређено време састали се Ћирић и Христић, и Ћирић му покаже друго краљево писмо, упућено лично на њега — Христића. Пошто је мирно и озбиљно прочитао краљево писмо, запита: „Шта је мој посао?" Ћирић му наговести, да је ствар, о којој се ради, веома озбиљна, да ту игра глава на раменима, те да пре, но што му је саопшти, ваља да даде поштену реч: да ће без поговора извршити све, шго му се нареди. Христић се на часак замисли, па тек рече мирно:

„Не могу тако. Прво морам, да знам, о чем се ради, јер ја не могу да предузимам ништа, што би било противу моје савести и мог војничког позива".

„Зар ти мислиш да ја имам друкчију савест и да другачије свађам мој војнички позив — но ти?" прекори га Ћирић.

„Свакако то нисам рад да дискутирам, али дозволи ћеш ми, да у извесним стварима сваки може имати своје, субјективно гледиште", одговори Христић.

Ћирић је добро познавао лојални и одлучни карактер свог друга, те је слободно могао рескирати, да му на поштену реч повери тајну. С тога само затражи од њега поштену реч. да ће, ако не би пристао на оно, што се од њега тражи, сачувати тајну за себе. Христић пружи руку, — и онда му Ћирић приопћи одлуку краљеву: да управу земље узме у своје руке. За извршење тога нужно је, да се предходно уапсе намесници и њихови министри, и томе треба он, Христић, са његовим коњицом да припомогне.

„Кад је тако, онда пристајем радо", — рече Христић; „али који ће онда доћи за министре?"

Ћирић му саопшти евентуалну министарску листу, у којој има и радикала, нашто Христић мало нервозно удари песницом по столу рекавши:

„Све ћу да радим, што се од мене тражи, али је ипак фатално, да ја, као син Николе Христића, припомогнем радикалима, који су мог оца онако неправедно..."

„О не, мој драги, ово је само за краља и отаџбину, и те две свете речи биће нам гесло од 9 сати у вече".

„Хајде, нека буде", — одлучи се Христић. „Ево пристајем и потписујем писмо, да ћу све вршити, што ми се заповеди".

Христићу је припало у задатак: да његов пук од три ескадрона стави у ратну спрему и да под буди каковим изговором задржи све своје официре код себе у касарни до $7^3/_4$ сати на вече. У 8 сати и 15 м. имао се с целим пуком кренути из касарне. Један ескадрон, под командом капетана М. Николајевића, имао је задатак, да опколи куће оба намесника, 30 људи да пошље у двор, а поједина патролна оделења да упути домовима појединих министара. У домове намесника и министара без изричног одобрења из двора, није се смео нико пуштати нити испуштати. Са остала два ескадрона имао је Христић да стоји иза двора на „марвеној пијаци", и ту да чека даље наредбе, поставивши извиднице у свима правцима.

Мајор Рашић имао је задатак: да своје официре, под ма коковим изговором, такођер задржи на окупу у касарни до 7 сати у вече, па да онда спреми свих девет-десет људи, — све сами стасити, одважни и опробани подофицири. — У 8 сати и 10 минута да тридесет њих упути обилазним путем кроз „Урошеву улицу" и марвене пијаце, на „дворску улицу", одакле да уђу у двор на шталску капију. Са остатком подофицира имао је мајор Рашић да се кроз „абаџијску улицу" упути главној полицији и да је опколи и заузме. Појединости у том извршењу остављене су његовој увиђавности, — али свакако је имао начелника полиције града Београда да задржава у разговору, док се по њега не би из двора послало. Ако би се начелник чему досетио, те посумњао, онда је Рашић с места ваљао, да га уапси. Заузевши тако главну полицију, Рашић је имао да, привукавши к себи жандармерију, са нужним бројем оружане снаге поседне брзојавне станице, за које је примио већ готова писма, што их је написао Ћирић по краљевој заповести, за тим је имао да осигура полицијске експозитуре по граду и да, ако нађе за потребно, обустави одлазак железничких влакова и пароброда.

Учасници удесише своје џепне сатове према Ћирићевом, и сваки се упутио на свој посао, понесавши собом, ради разпознавања чета, које улазе у акцију, утврђен одзив: „краљ" а за лозинчу: „отаџбина".

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Ср. Карловци, 30. априла. (Нешто о управи иметка српско народно црквених фондова и располагање са општинским иметком). Српски црквени народни фондови били су приликом уважања нове грунтовнице уписани као власници над трима катастр. честицама. Садашњем патријарху прохте се да те честице даде са фондова на патријаршију пренети, па у ту цељ поднесе против фондова молбу, да се оне три честице путем грунтовног исправка на патријаршију пренесу. Али како од оних честица не би патријаршија никакове хасне имала, то се удеси са овдашњим градоначелником, да се оне честице, које су дотле ливаде биле претворе у дворишта, јер се код нас на дворište добија по 4 јутра јарковачке земље што би на 3 дворишта изнашало 12 јутара. Што је патријарх смислио, то је и учинио. На рочишту приступи за народне фондове М. Полит, а за овдашњу општину градоначелник Светозар Јанковић, те онај први дозволи у име фондова, да се оне парцеле преведу с народних фондова на патријаршију, а овај други опет пристане, да се у место ливаде у грунтовници те честице од сада са двориштем обележе, што је све већ и учињено.

Да ли је др. Полит за свој поступак имао овлаштење од сабора, то нећемо да разбирамо, јер ће се о овоме на нашем сабору реч повести, али да г. градоначелник није имао овлаштење од градског заступства то знамо, јер је ради тога један члан градског заступства г. градоначелника интерпелисао, на коју интерпелацију све до данас није одговорено. Ето тако се рукује са јавним добром! А како се то слаже са савешношћу — нека нам одговори дописник „Новог Времена" који је г. начелника у звезде ковао. (За цело шкандалозно! Патријарх, Полит и начелник Јанковић.... Лепа дружина и лепе цељи! Ур.)

Вести из места и са стране.

Један предлог. Добијамо и саопштавамо: „Предлажем да сваки радикал кад добије у руку први нов новац: једну сребрну круну, тај новац пошаље или задруги за штедњу и помагање у Новом Саду (управитељ Пера Попадић) или оној у Срем. Карловцима (управитељ Пера Веселиновић) са молбом да ју уложи под насловом: „Новац у српске радикалне цели".... а радикални главни партијски збор нека одлучи онда шта ће с тим новцем". Ово је за цело леп предлог и ми га нашим једномишљеницима препоручујемо на уважење.

Српска Књижевна Задруга. Прва редовна скупштина „Српске Књижевне Задруге" биће 9. маја ове године, у 9 часова пре подне, у Београду, у дворници Велике Школе. На тој скупштини управа подноси рачун о своме досадашњем раду и о имовном стању друштвеном, бира се нова друштвена управа и два члана за преглед друштвених рачуна (чл. 20. правила) и одлучује се о појединим предлозима (чл. 21). На скупштину долазе и одлучују чланови добротвори и оснивачи (чл. 19). За улаз у скупштину спремљене су улазнице, које сваки члан може добити код управе до дана скупштинског састанка.

Епархијске власти дијецезе бачке одржале су своје седнице 27., 28. и 29. априла о. г.

Путовање у Дубровник, Котор и Мљетке (Венецију). Приликом открића Гундулићева споменика у Дубровнику преузео је на себе г. Пеко Милошев, појац срп. прав. цркве на Реци (Фиуме), да удеси заједничко путовање учасника код те свечаности. Путовање почиње на Реци и свршава се тамо. Пароброд одлази из Реке 24. јуна (по нов. кал.) у 5 сати ујутру а стиже у Дубровник 25. јуна у 8 сати ујутру. Полази из Дубровника 28. јуна у 1 сат ноћу а стиже у Котор исти дан у 6 сати ујутру. Полази из Котора 29. јуна у 6 сати у вече а стиже у Мљетке 1. јула у 8 сати ујутру. Полази из Мљетака 2. јула у 1 сат ноћу а стиже у Пуљ (Полу) у 9 сати ујутру. Из Пуља полази 3. јула у 1 сат ноћу а стиже исти дан на Реку у 7 сати ујутру. Пароброд, према времену какво буде, може и који сахат и закаснити. На пароброду биће тамбураш, гајдаш и гуслар да забављају путнике. За целу ту вожњу плаћа се 65 фор. са прехраном и спавањем без пића. Ко хоће да има засебан кревет треба да плати за 10 дана 10 фор. Пријаве шаљу се г. Пеку Милошеву а 25% претплате г. Лазару Л. Димитријевићу, Река (Фиуме).

Ми би желили да се од наших једномишљеника што већи број на то путовање даде, па молимо свакога да и нас о том обавести, како би могли можда испословати снижење цена на жељезници и да се нађемо, рецимо у Новом Саду, Карловцима или Инђији сви на окупу. Уред. „Заставе."

Нови новци. Државне благајнице почеле су 1. маја о. г. (по новом) пуштати у промет нове новце од никла по 10 и 20 хелера. Досадашњи сребрни новац од 20 нов. вреди ће до даље наредбе.

Кнез Адолф Ђорђе од Шаумбург Липе најстарији од немачких владаоца умр'о је ово дана. Његова кнежевина има у простору 340 четворна километра и 40.000 становника.

Подмаршал барон де Ве врховни коморник надвојводе Рајнера умрио је 28. о. м. у Бечу. Разболео се кад је путовао у Рим у пратњи надвојводе Рајнера к свечаностима сребрног пира талијанског краљевског пара.

Сајмит Дода талијански нар. посланик и бивши министар умро је ово дана. Био је родом Дубровчанин. Њега је краљ, на предлог Криспијев, скинуо са части министра што је без приговора у једном друштву слушао говоре о уједињену т. зв. талијанских покрајина Аустрије с Италијом.

Народни посланик Никола Барта јавља „Pest. Nap." да је он обелоданио разговор између грофа Калнокија и барона Ацела о којему је данас реч у нашој рубрици „Поглед по свету." Разговор био је јаван па је он имао право да се послужи с оним што је чуо како се њему свидело.

Обилат дар. Банкар Ефруси даровао је паришким боницама један милион динара те је тај дар на православои ђурђев-дан међу болнице расподељен.

Французи и Босна. Читамо у „Србобрану": Политички свијет изненадио је недавно француски часопис „La vie contemporaine". Нико други већ главом Жил Симон, депутирац и члан француске академије наука, устао је за нашу браћу у Босни и Херцеговини. Као што прича „W. A. Z.", коју је нека страва обузела, говори се у француском часопису о молби односно притужби босанских сељака на султана. Између осталога сељацима није право, што морају неправо разрезано десетину давати у новцу место у нарави; што се род од дугана одређује, када се сади а не када дође брање; што се шуме продају без обзира на сервитутска права села; што се страни радници довлаче, те боље плаћају него ли домаћи и што се народ једне вјере дражи на други. „W. A. Z." вели, да је овај чланак „прелудиум за шпектакл" у доидућим делегацијама.

Трговина.

Нови Сад, 1. маја. Пшеница 7 фор. 80 новч. Кукуруз 4 фор. 60 нов. Јечам 4 фор. 80 нов. Зоб 5 ф. 50 н. Наполица 5 ф. 60 н. Маст 52 ф. Сланина 52 фор. Све од 100 килограма.

*

Штајнбрух 30. априла. (Извештај са свињског трга од трговца г. Косте Брашована.)

Трговина ове недеље живља.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 51—$51^1/_2$ новч., 280 до 300 кила тешки $50^1/_2$—51 н., матори преко 300 кила тешки 47—48 н., паорски (Bauernwaare) 48 до 49 н., српске $46^1/_2$—$48^1/_2$ н., од килограма чисто одрачунавајући 45 кила на живот и 4%.

Цена рани: Кукуруз нов 5 ф. 25 н. Јечам 6 ф. 60 н. овде постављен.

Овд. штанд: од 24. априла преостало	173537	комада.
Дотерано: из иноземства	7184	„
„ Србије	4472	„
„ Влашке	493	„
Отерано: за будимпештански обрт (I—X. срез)	3974	„
за Иноземство	1228	„
„ Беч	2078	„
„ Немску, Мораву и Шлезију	2427	„
„ Аустрију	45	„
„ сапунциницу	52	„
Остаје штанд	175882	комада.

Новије вести.

Атина. Министарство Трикуписево дало је оставку због финансијских потешкоћа. Краљ је позвао Сотиропулоса да састави ново министарство које не би било страначко, но до сада Сотиропулос није могао наћи људи, који би хтели бити министри. Положај је озбиљан. (Дакле, ето, и у Грчкој нових трзавица. Ур.)

Загреб. Владина странка кандидује у првом изборном срезу загребачком др. Пливерића. Чиновници су сазвали збор на којем су протестовали против нападаја опозиције на чиновнике. (Верујемо. То су морали учинити по команди. Ур.)

Лавов. Из Варшаве јављају да су тамо ухапшени многи пољски ђаци због велико-пољских агитација.

Мадрид. У овдашњем парламенту повела је опозиција опструкцију због закона о одгоди општинских избора. Тек после непрестане дебате, која је трајала 31 сахат могло се доћи до расправе о томе закону — но код појединих параграфа поднешено је сила божја нових предлога.

Лондон. Из Петрограда јављају, да ће руски престолонаследник доћи на јесен к војничким вежбама у Угарску.

Лондон. Расправа о Хомрулу води се великом жестином, но Гледстонови присталице недају се смести.

Дописница уредништва.

Страж. у К. Није за употребити. Јављајте Ви нама разне вести а за чланке ни бриге Вас. Поздрав.

Н. Д. у П. Хвала. Само тако напред.

Ј. С. у О. Исто.

ИЗВЕШТАЈ

добровољних прилога, које је у Ср. Карловцима скупио Радован Малушевић, за подизање „споменика“ неумрлим српским песницима: Ивану Гундулићу и Сими Милутиновићу.

Приложише Г. Г.:

Др. Ђ. Красојевић одветник и народни посланик 10 фор. Васо Пауковић одветник и краљ. јавни бележник 6 ф. Др. М. Михајловић град. физик и народни посланик 6 ф. Стеван Јовић мерник и нар. посланик 5 ф. Др. Г. Авакумовић одветник и нар. посланик 5 ф. Петар Веселиновић управитељ народне „Задруге“ 5 ф. А. Димитријевић-Чакић управитељ „Задруге за међус.“ 2 ф. Радован и Мара Малушевић учитељица 2 ф. Светозар Јанковић градоначалник 1 ф. Моја Клисарић стар. арендатор 1 ф. Јован Лазаревић благајник „задруге за међ.“ 1 ф. Павле Павловић-Грк економ 1 ф. Петар Станишић православни 1 ф. Павле Геренчевић трговац 1 ф. В. Константиновић свештеник 1 ф А. Јовановић трговац 1 ф. А. Рајковић равнајући учитељ 1 фор. Драгиња Ђукића учитељица 1 ф Жарко Ђукић богослов IV. год. 1 фор. — Укупно 52 фор.

Сва гг. приложници приложили су половину прилога на Гундулићев, а половину на Милутиновићев споменик, осим г. Васе Пауковића који је приложио 5 фор. на Гундулићев, а 1 фор. на Милутиновићев споменик. По томе долази 28 фор. на Гундулићев, а 24 фор. на Милутиновићев споменик.

Исти новци су послати на надлежна места.

Радован Малушевић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Превео сам и спремио за штампу дело доктора права **Ханса Шнелера**

ДРЖАВНО-ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Оно износи у оригиналу 207 страна велике осмине. Цена ће српском издању бити за претплатнике само 1 динар. Књижарска ће цена бити доцније 1·50 дин. Рок је претплати 25. мај ове год. Скупљачи претплате добијају на 10 скупљених претплатника једну књигу или новац за њу.

У препоруку самога овог дела мислим да није потребно да рекнем ни једне речи, јер га сам његов предмет најбоље препоручује српским читатељима. Што се пак његове израде тиче, доста је да напоменем толико, да је овај превод наградио и тако омогућио излажење дела на српском језику, „Књижевни фонд Илије М. Коларца.“

У Београду 20. априла 1893.

Др. Мил. Р. Веснић,
уредник „Правника“.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Потписани овим захваљујем овдашњем пречасном свештенству, које је чинодејствовало при погребу моје миле, добре и непрежаљене супруге **Марије**. Нарочито нека је хвала високопреосвештеном господину Мирону Ђорђевићу, игуману манастира Ковиља и г. Георгију Видицком, јеродјакону и конзисторијалном бележнику бачком, који су својевољно из почасти сачинодејствовали. Хвала г. г. трговцима, који са свећама поред одра спровод увеличали. Хвала васколиком п. н. грађанству, које је покојницу до вечне куће испратило и свима, који ми изјавише своје саучешће у мојој преголемој тузи.

У Н. Саду, 29. априла 1893.

Лука Јоцић.

✝

Вршачка српска црквена општина јавља овим тужну вест, да јој се врли и опште уважени протопресвитер, г.

ГЕОРГИЈЕ ВУКАШИНОВИЋ,

после дужег боловања, у 78. години живота, 27. априла о. г. у вечност преселио.

Тело уваженог покојника, опојано по православном обреду у овдашњој саборној цркви, предано је матери земљи 28. априла о. г. у 4 часа по подне на овдашњем православном гробљу.

Вршац, 27. априла 1893.

Вечна му памет!

ОГЛАСИ.

Die **Seiden-Fabrik G. Henneberg** (k. u. k. Hofl.), **Zürich** sendet **direct** an **Private: schwarze, weiße** und **farbige** Seidenstoffe von **45 kr.** bis **fl. 11.65** p. Meter — glatt, gestreift, karrirt, gemustert, Damaste etc. (ca. 240 versch. Qual. und 2000 versch. Farben, Dessins etc.) porto- und zollfrei. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. und Postkarten 5 kr. Porto nach der Schweiz. 713

Др. НИКОЛА ЂУРЂЕВИЋ
отворио је своју
АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ
У БРОДУ НА САВИ.
1—3

ИЗДАВАЊЕ ДУЋАНА.

У ћурчијској улици куће бр. 21. у Новоме Саду, издаје се под најам и то од 1. јула о. г. 1 дућан, 1 соба, 1 кујна, 1 спајз и 1 комора за дрва.

Ближа условија даје г. **Балтазар Фајт у Новоме Саду.** 2-3

СВАКИ ДОМАЋИН (ОТАЦ)

обраћа се на господина **Кристијана Вилнера (Christijan Willner)** у Нишу (Србија) за рецепт, по коме се излечи од дифтеритиса сваки, који од те боље болује. Цена је таког рецепта 50 новч. у новцу или штемпел-маркама. Препродавци добијају 20% рабат. 2—6

Ко жели дневно да заслужи 5—10 фор. без икаква капитала и своје личне оштете; на лозовима и државним папирима нека се обрати на
J. Danneberg,
97 8 8 Wien I. Kumpfg. 7.

РОЖНАО
Климатична илица у Моравској
Сезона од 15. маја до 15. септембра.
Ову илицу заклањају од северних ветрова карпатске планине са својим боровитим шумама. Ваздух је благ и пун лековитог озона. Има лепи паркова у долини, за оне који болују од плућа, грла и реконвалесценте изврсно је бављење у њима. Уређено је и за ладно купање са пнеуматичним апаратима, инхалација и пића сурутке овчије. За време сезоне налазе се у купатилу три лекара. Има поштански и брзојавни уред и на жељезничкој је прузи.
Проспекти се шаљу франко и гратис. Свако друго извешће даје радо
Варошки одбор илице.
3-3

СЕЗОНА МАЈ-ОКТОБАР.
ЖЕЉЕЗНИЧКА ШТАЦИЈА Ц.КР. ОДОБР. ЈУЖНЕ ЖЕЉЕЗНИЦЕ.
МИНЕРАЛНО КУПАТИЛО
ДАРУВАР
У СЛАВОНИЈИ.
Управни лечник: **Др. Вилхелм Дегре из Беча.**
Опробана лековитост код женски болести као: бесплодност, анемичност, поремећења менстулације, ексудата и болестима у бешици, даље код реоме, гихта и нервни болести. Ново уређено ладно купатило са кабинама за знојење за увијање по методи у Грефенбергу. Електрична купатила. Топли и ладни тушеви. Масажа са шведском лековитом гимнастиком, одељења за инхалацију и т. д.
Купатило Дарувар, лежи на подножију брега од 830 метара висине у Славонији. Има врло лепи паркова закриљени шеталишта, курсалон са оркестом, салу за читање са свима главнијим листовима и т. д. Станови и купатила су по захтевима садањег доба удешени.
Цене умерене.
ИЗВЕШТАЈ ДАЈЕ УПРАВА КУПАТИЛА
1—18 у Дарувару.

Беч, 1873. колајна за заслуге	Будапешта 1885. велика поч. диплома.	Загреб 1891. велика поч. диплома
Осек 1889. поч. диплома.	Н. Паланка 1887. златна колајна	Поч. диплома у Лондону 1878.

ЈОСИФ ЧИК
цар. и кр. искључ. привил.
ПРВА СРЕМСКА ПОРТЛАНД-ЦЕМЕНТА И ХИДРАУЛ. КРЕЧА ТВОРНИЦА У БЕОЧИНУ.
ЦЕНТРАЛНИ БИРО И СТОВАРИШТЕ:
Будимпешта V., Rudolfsquai 8.
препоручује пошт. грађевинарима и архитектима, предузимачима, поседницима, председницима политичких и црквени општина као и осталој пошт. публици своје сопствене производе од
ПОРТЛАНД-ЦЕМЕНТА И ХИДРАУЛИЧКОГ КРЕЧА
који се увек у подједнакој изврсној квалитету
153 лиферује. 7—26
Ценовници и објашњења шаљу се радо на захтевање.

Париз 1876. бронзана колајна	Кечкемет 1872. сребрна колајна	Нови Сад 1875. златна колајна	Сегедин 1878. колајна за заслуге	Трст 1883. златна колајна

Припозната најчистија алкалска
КРОНДОРФСКА КИСЕЛА ВОДА
НАЈБОЉА АСТАЛСКА И ОПОРАВЉАЈУЋА КИСЕЛА ВОДА.
Од лечнички ауторитета препоручена као лековито пиће против **тешког дисања, за подпомагање варења и кронични болести у бешици итд. Са вином помешана најпријатније пиће. Добити се може у свима шпецерајским трговинама и ресторацијама.**
ГЛАВНИ ДЕПО ЗА МАЂАРСКУ:
Ludwig Bauer & Bruder Budapest, Arany János-utcza 9. sz.
1—5

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ЈОВАНА СЕКУЛИЋА
У МИТРОВИЦИ
треба 4 помоћника старија. Рефлектанти имају тачно у оферту навести, како и где су сервирали. Првенство имају који поред српског, немачког и мађарски говоре. Ступање одма. 3—3

Велики крах!!
Последња распродаја долњи предмета
у **Новом Јорку и Лондону** није на миру оставио ни осталу Европу, те је усљед тога једна велика творница сребрне робе приморана читаво своје стовариште због недостатка у радницима тако рећи распоклањати.
Ја сам опуномоћен овај налог спровести и
поклањам
доленаведене ствари под незнатном ценом од **6 фор. 30 н.**
6 комада најфинији ножева са правим енгл. дршком,
6 комада амер. патент сребрних виљушака из једног комада,
6 комада амер. патент сребрних кашика за јело,
12 комада амер. патент сребрних кашика за кафу,
1 комад амер. патент сребрну велику кашику за супу,
1 комад амер. патент сребрну велику кашику за млеко,
6 комада енглески Викторија-служавника,
2 комада врло лепа чирака,
1 комад цедило за теј,
1 комад посипач за шећер.
42 комада.
Наведена 42 комада пре су коштали 40 фор. а сад се ево само за 6 фор. 30 новч. могу добити. — Ово америчко патент сребро скроз и скроз је бео метал, који своју сребрну белоћу кроз пуних 25 година задржава, за чега се гарантује. — За најбољи доказ да овај оглас
није превара
обвезујем се ево јавно сваком коме се послата роба не свиди, без икаква приговора уплаћену своту повратити. Зато и поново напомињем, да свако ову згодну прилику употреби и да набави овај доиста врло леп прибор ствари по тако невероватно ниској цени.
Само је онда право, ако је са означеном штитном марком.
Ствари се разашиљу само уз поуверење (Nachnahme) или кад се у напред новац пошаље.
Овом приликом и нарочито нека је препоручено за ово сребро прашак за чишћење, од којег је цена кутији 15 нов.
P. Perlberg's Agentur
der verein. amerik. Patent-Silberwaaren-Fabrik,
Wien, I., Deutschmeisterplatz 4/1.
Сваки који још није набавио оваку гарнитуру, нека се пожури јер су на измаку.

Извод из стиглих признања.

Кроз госп. Med. Dr. Bönisch препоручени сте, молим да и мени онаку једну гарнитуру обратном поштом пошљете.
Фрајберг 27. децембра 1892. **Роберт Хилд,** штацијонс шеф.

Обратном поштом пошљите још једну исту гарнитуру — јер сте ме јако задовољили и сваку препоруку заслужујете.
Јарковац, 9. јануара 1893. **Чедомир Петров,** учитељ.
1—3

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 12—

СРПСКА ШТАМПАРИЈА Дра СВЕТ. МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ
израђује све у струку штампарску спадајуће послове **најлепше, најсолидније и најјефтиније.** За доказ томе нека служе следеће цене:

100	комада	ПОСЕТНИЦА (Visit-Karten)	**30**, 40, 50, 60, 70, 80 и 90 нов.
100	комада	ПОЗИВА НА ЗАБАВЕ С ИГРАНКОМ	ф. **1.20**, ф. 2.—, ф. 3.—, ф. 4.—
1000	комада	**КУВЕРАТА** за трговце са фирмом	ф. **1.50**, ф. 2., ф. 2.50, ф. 3.—, ф. 3.50.
500	комада	„ „ „ „ „	ф. **1.**—, ф. 1.20, ф. 1.50, ф. 1.80, ф. 2.—
1000	комада	**ПИСАМА** 4° за трговце са фирмом	ф. **3.50**, ф. 4.—, ф. 5.—, ф. 7.—
500	комада	„ „ „ „ „ „	ф. **2.**—, ф. 2.30, ф. 2.70, ф. 4.—
100	комада	**ПОСМРТНИЦА (Parte-Zettel)**	ф. **1.50**, 2.—, 3.—, 3.50, 4.—, 4.50 и 5.—
100	комада	ПЛАКАТА са жигом од 1 нов.	ф. **2.**—, ф. 3.—, ф. 4.—
1	табак	ЦРКВ. ПРОТ. Крештени на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	
1	табак	„ „ Вјенчани на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	
1	табак	„ „ Умерши на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	

ИЗВОДЕ од тих свих протокола такођер имамо на стоваришту и најјефтиније рачунамо.

Да би се о истинитости горенаведених цена свако уверити могао, позивамо поштовану публику како из места тако и са стране, да покушај учине и поруке на оне предмете доставе нам, који су са најнижом ценом обележени.
4—

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.